

Beste mensen,

Vandaag besteden de kerken aandacht aan 'de dag van antiracisme'.
Het evangelie van de vreemdeling, de Samaritaanse vrouw bij de Bron.
De gebeurtenissen van de afgelopen weken (Oekraïne, Wilders) geven dit thema een actueel karakter.

In mijn preek ga ik daar ook op in door te wijzen op minstens drie geheel verschillende groepen, die in de kerk van Johannes één gemeenschap vormden.

Een goede zondag gewenst,

Hans

DERDE ZONDAG VAN DE VASTEN JAAR A

Exodus 17:1-7

Johannes 4:4-42

Bennekom 2014

Volgens sommige exegeten (o.a. Raymond E. Brown) bestond de kerk, waarin het evangelie van Johannes geschreven is, uit minstens drie geheel verschillende groepen mensen. Minderheden zouden we tegenwoordig zeg-gen. Mensen met een eigen, religieuze achtergrond. Aan ieder van die van die subgroepen wijdt de auteur van dit evangelie een eigen hoofdstuk, waarin hun specifieke geloofshouding op een positieve, waarderende manier ter sprake komt.

- Zo vinden we de orthodoxe jood beschreven en getypeerd als Nicodemus (in hoofdstuk drie).
- De Griekssprekende joden uit het buitenland, uit de diaspora, mogen zich herkennen (in het tweede hoofdstuk o.a.) in het narratief van de verwoesting van de tempel.
- En, dat is wel heel opmerkelijk – ook Samaritanen weten zich in deze gemeenschap opgenomen met het verhaal van De Vrouw bij de Bron.

Vooraf die prominente plaats die de Samaritanen in dit evangelie innemen, mag onze verwondering opwekken. Zij werden in Jezus tijd niet erkend als echte rechtgelovigen – en zelfs ook nu nog niet. Hun bijbel bestaat immers alleen maar uit de eerste vijf boeken: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium. Van David en de profeten hadden ze op school of in de synagoog nooit gehoord. Met de tempel van Jeruzalem wilden ze niets te maken hebben. Ze baden veel liever op de berg Gerizim.

Ook hun theologie klonk – op zijn zachts gezegd - vreemd in goed orthodoxe oren. Zij verwachtten weliswaar een 'Gezalfde des Heren', een Messias, maar hun voorstellingswijze week behoorlijk af van de joodse figuur, die je iedere Sjabbat kon horen verkondigen.

Samaritanen verwachtten de terugkeer van Mozes op aarde. Hij zal ons – zo zeiden ze – alles vertellen wat hij daar in de hemel gehoord en gezien heeft. Te gek voor woorden, moeten de gelovigen in Judea en Galilea wel gedacht hebben.

Maar wie zou dat nu durven geloven...de vertelde Jezus neemt hun zienswijze over en hij zegt: die Mozes, die jullie verwachten, die Gezalfde? dat ben Ik! Hij-die-uit-de-hemel-is-neergedaald, is hét christelijke beeld geworden om op juiste wijze de afkomst van Jezus Messias te beschrijven.

Ook in het slot van het evangelie hebben de Samaritanen nog een verrassing voorons in petto.

De universele titel voor Jezus als 'Redder-der-Wereld', komt uit de Samaritaanse theologie! Via de Samaritanen (en ook via de Griekssprekende Joden) is de boodschap van Jezus uit kunnen groeien tot een wereldgodsdienst, waar plaats is voor alle volkeren, voor alle rassen en talen. Maar staan blijft ook dan nog: het heil is uit de Joden.

Symbolisch wordt dat m.i. in het verhaal uitgedrukt. De ontmoeting heeft plaats in de stad Sichar, dichtbij het land dat de aartsvader Jakob heeft doorgegeven aan zijn zoon Jozef. Jezus en de vrouw putten als het ware uit de bron, die Jakob geopend heeft. Er is in het Nieuwe Testament geen evangelie, dat zo sterk gefocust is op Mozes en op de vijf boeken, die aan hem worden toegeschreven, de Thora, als in het evangelie van Johannes. En ook dát lezen we in het verhaal van deze morgen.

We hoorden over water, dat de vrouw komt putten. Water is in de bijbel vaak – zo niet altijd – een codewoord voor Thora, voor onderricht. Jezus vraagt aan de Samaritaanse vrouw om water. Vraagt hij dat om zijn dorst te lessen of steekt er meer achter die vraag? Je kunt dat vermoeden als je het vervolg leest: als je wist wie hij is, die jou dat vraagt, zou jij hém om water, om Thora gevraagd hebben, en hij zou jou inderdaad levend water (d.w.z. Thora) gegeven hebben!

Kortom ons evangelieverhaal van deze zondag zit vol verborgen wijsheden en diepere lagen, die getuigen van de ontwikkelingen in de Jezusbeweging, ook na de dood van Jezus. De kerk van Johannes is - wat sommigen tegenwoordig zouden noemen - een multiculturele samenleving. Mensen met een geheel verschillende achtergrond en een andere levensovertuiging komen *in vrede* samen rond de figuur van Jezus. Zij laten zich onderrichten over de liefde tot God en de liefde tot de naasten. Hun leraar daarbij is Johannes, de boezemvriend van Jezus.

Waarom ik dit deze zondag allemaal zo vertel over die - minstens drie - verschillende groepen in de gemeente van Johannes? Die jonge kerk was in de oudheid ook een hachelijk experiment van samenleven. Mensen, die in het dagelijkse leven elkaar zelfs niet aankeken, laat staan dat ze met elkaar om zouden gaan, die mensen komen hier in geloof en liefde bij elkaar!

Wij mensen kunnen dat blijkbaar ook nu nog steeds niet: in vrede met elkaar leven. Alle brandhaarden in de wereld bestaan uit groepen, die elkaar niet verdragen. We hebben dat afgelopen weken weer uittentreuren gezien en gehoord: Oekraïners en Russen kunnen dat niet, Joden en Palestijnen kunnen elkaar niet vinden, Christenen en Moslims in De Centraal Afrikaanse Republiek staan elkaar naar het leven, Egyptenaren en Kopten...zijn elkaars vijanden. De lijst van vijanddenken is op de wereld eindeloos...

En wij, in ons land? Hoe liefdeloos kunnen wijzelf soms niet over elkaar praten...! Kennen ook wij geen mensen, die ons willen ophitsen tegen elkaar? autochtonen tegen zogenaamde allochtonen, blanke Nederlanders tegen landgenoten met een Marokkaanse achtergrond?

Wij zijn allemaal nog maar beginnende leerlingen in de kerk van Johannes, waar het evangelie van Liefde met zoveel warmte gepredikt wordt. Het evangelie van Johannes is een verhaal, waarin niemand apostel wordt genoemd, maar waar alle gelovigen, ambtsdrager of niet, heel hun leven leerling zijn en blijven. Leerling willen zijn in de school van de liefde is meer dan ooit een uitdaging van Godswege aan ieder van ons.